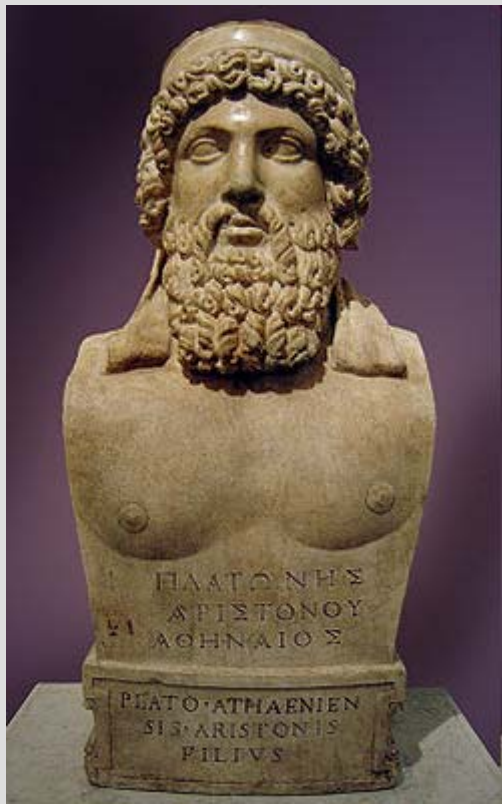
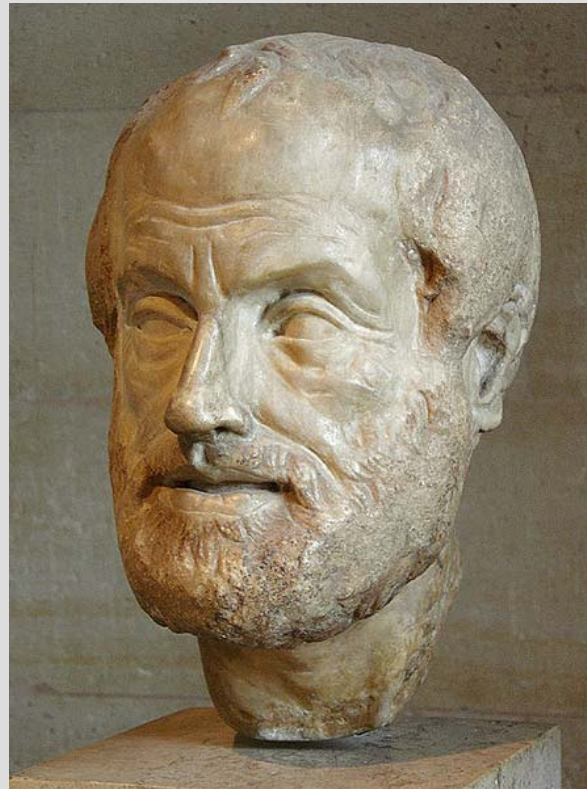

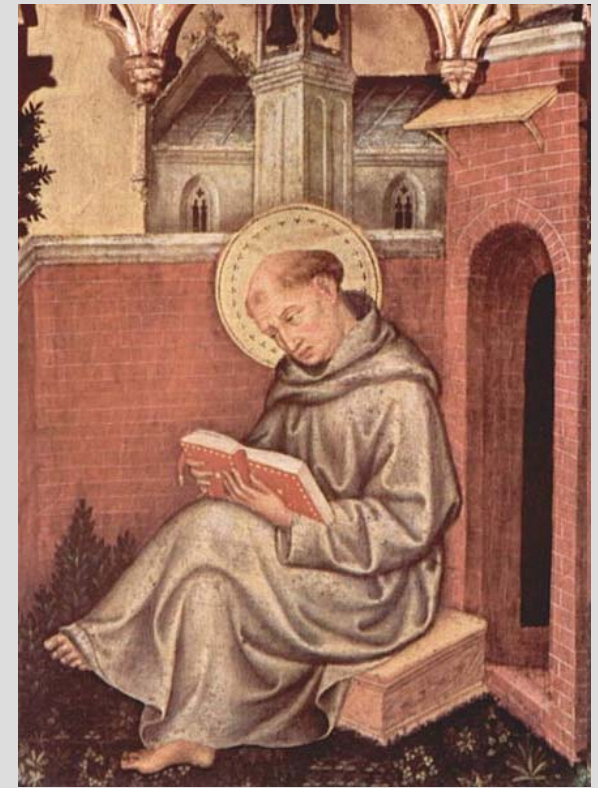
A közgazdaságtan fejlődése, főbb elméleti irányzatai

Platón

Arisztotelész

Aquinói Szent
Tamás

- A historicista ábrázolásmódban az ökonómia történetét az antikvitásig vezetik vissza, a doktrína történetének korszakolására a kultúra történetének nagy szakaszait alkalmazták.
- A XVIII. században meghatározóvá válik a rendszer eszméje, François Quesnay és Adam Smith írásaival kialakul a rendszeres tudomány.

Merkantilismus, kameralismus

Merkantilizmus

16-18. század első fele (korai gyarmatosítás időszaka)

Alapelvek:

- A belföldi kereskedelem révén realizálható előnyök és hátrányok országon belül kiegyenlítődnek → az ország egésze csak az *áruelexport* által gazdagodhat.
- A nemzetközi kereskedelem *egyenlőtlen csere*, mindig a gazdaságilag/politikailag erősebb ország érdekei érvényesülnek.

- A export-teljesítmény növeléséhez szükséges a *hazai ipar állami védelme és támogatása* (→ protekcionizmus).

Korai merkantilizmus:

- gazdagság = nemesfém-készletek
- gazdagság növekedése, ha $X > M$
- a külkereskedelem erőteljes *állami ellenőrzése*; az exportbevételekből elsősorban az *állami bürokrácia és a hadsereg* finanszírozása
- minden egyes országgal szemben aktív külkereskedelmi mérleg

Fejlett merkantilizmus:

- a beáramló arany-mennyiség önmagában nem növeli a jólétet (Spanyolország példája)
- a *saját termelési kapacitások növelése* érdekében a manufaktúrák állami támogatása, új iparágak meghonosítása (→ polgárság megerősödése)
- *utak, csatornák, kikötők* stb. építése, *kereskedelmi társaságok* alapítása
- magas *importvámok* a külföldi iparcikkekre, a szükséges *nyersanyagok exportjának tilalma*; a *teljes külkereskedelmi mérleg* aktívuma a fontos

Merkantilizmus

- Külkereskedelem szerepe kiemelkedő, a csere egyenlőtlensége és a pénzbeli többletbevétel révén az ország gyarapodásának eszköze.
- Belkereskedelemmel „csak” a kereskedői réteg jár jól, külkereskedelemmel az egész ország gyarapodik.
- Merkantilizmus: külkereskedelmi elmélet vagy külkereskedelemre orientált (balance of trade) koncepció lehetséges.

Merkantilizmus

- Pénz fétise: az ország gazdagsága a „valóságos” pénz, az arany és nemesfémek tömegének gyarapodásától függ.
- Kereskedelem fontossága mindennek előtt!
- „Metallizmus” illúziója: nemesfémek felhalmozásának jelentősége.

A merkantilizmus

- A fejlődést a kereskedelem ösztönzésével, nemesfémek felhalmozásával kívánták elérni.
- Árukivitel-nemesfém behozatal.
- Alacsony bérek, olcsó termékek.

William Petty
(1623 - 1687)

Jean-Baptiste Colbert
(1619-1683)

A merkantilizmus

- Thomas Mun (1571-1641):
 - 1615-től haláláig a Brit kelet-indiai társaság igazgatója.
 - „Englands Treasure by Forraign Trade. or The Ballance of our Forraign Trade is The Rule of our Treasure”
- Jean-Baptiste Colbert (1619-1683):
 - Erőltetett állami iparfejlesztés, túlzott vámvédelem, mezőgazdasági lakosság túlterhelése.

A merkantilizmus

- A fejlődést a kereskedelem ösztönzésével, nemesfémek felhalmozásával kívánták elérni.
- Árukivitel-nemesfém behozatal.
- Alacsony bérek, olcsó termékek.

- A merkantilizmussal a nemzetközi gazdaságtan első „irányzata” jóval a mikro- makroökonómia, illetve a nemzetgazdaságtan előtt született meg.
- „Neomerkantilizmus”:
 - Külkereskedelem révén valutában többletbevétel nyerése.
 - Más országok érdekeit sértő külkereskedelmi politika.
 - Expanzív exportfejlesztési gazdaságpolitika protekcionizmussal.

A kameralizmus

- A merkantilizmus a német nyelvterületen sajátos formában jelent meg: „kameralizmus”.
- Nem a merkantilizmus egyoldalú „németesítése”!
- A közgazdasági kérdések vizsgálata a királyi kincstár bevételnövelésének okán merült fel először.

A kameralizmus

- Legfontosabb következtetések és javaslataik voltak:
 - exporttevékenység központi támogatása,
 - a hazai ipar védővámokkal történő védelme,
 - a nyersanyagok kivitelének korlátozása.
- Az irányzat legjelentősebb képviselői:
- SECKENDORFF, BECHER, JUSTI,
SONNENFELS.

**Joseph Freiherr
von Sonnenfels**
(1733-1817)

A kameralizmus

- *„A kereskedelem az, ami az emberek legnagyobb tömegeit képes foglalkoztatni és egyúttal eszköz is arra, hogy az állam vagyonát növelje...*
- *„Az állam megnövekedett vagyona is a kereskedelem állandó következménye”.*
- A bécsi udvar gazdaságpolitikájának hosszú ideig ez az irányzat jelentett ideológiai forrást.
- Hazánk történetére közvetlenül ez a közgazdasági gondolkör gyakorolta a legnagyobb hatást.

Fiziokratizmus

Fiziokratizmus: a merkantilizmus (első) kritikája.

(A merkantilizmus erőltetett iparosítása a mezőgazdaság visszafejlesztésével járt).

- A jólét nem a beáramló arany-mennyiségtől, hanem a *lakosság által elfogyasztott javak* mennyiségétől függ.
- A fogyasztást főként a természet „közreműködésével” lehet növelni, ezért (az ipar helyett) a *mezőgazdaságot* kell fejleszteni.
- A mezőgazdaságon alapuló *zárt (önellátó) gazdaság* az „ideális”; exportra csak *kényszerűségből*, a hazai termeléssel nem helyettesíthető import ellentételezése érdekében van szükség.

Fiziokraták

Francois Quesnay
(1694-1774)

- A fiziokraták a legfontosabb szektornak a mezőgazdaságot tekintették, mert ez volt az egyetlen ágazat, melyben többlet keletkezett.
- Quesnay a mezőgazdasági termékek közül legfontosabbnak gabonát, a bort, a pálinkát, a sót, a kender- és lenféleségeket, illetve az állatok által szolgáltatott egyéb terményeket tekintette.

**Francois
Quesnay**
(1694-1774)

Fiziokraták

- Quesnay elméletében a gazdaság körforgását a vérkeringés képével érzékeltette: az élőlények anyagcseréjével szemléltette a gazdaság folyamatait is, a termelt javak fogyasztásától több úton eljutva ismét a termelésig.
- A gazdaság alapja a természet, ez az emberi szükségletek kielégítésének az alapja.
- Az ipar és a kereskedelem is a mezőgazdaságra épül.
- A merkantilizmus hibájának tartotta a mezőgazdaság elhanyagolása.

Francois Quesnay
(1694-1774)

Fiziokraták

- Véleménye szerint a mezőgazdasági termények, illetve az élelmiszerek árát magasan kell tartani, mert ez magas jövedelmeket indukál, ez pedig az ország jólétéhez vezet.
- Ezzel magyarázta azt a jelenséget, hogy ahol a termények ára magas (a városokban), ott többen is laknak.

- A földművesek az egyetlen valóban termelő osztály, a többi is hasznos.
- A földbirtokosok alkotják az államhatalom alapját, külön osztályt képeznek.
- A föld, a mezőgazdaság termelékeny: mindig több búzát aratnak, mint amennyit vetnek.
- A kereskedelmet akadályozó vámok eltörlését sürgették a fiziokraták.

Fiziokraták

- Turgot „Észrevételek a javak képződéséről és elosztásáról” című munkájában részletesen foglalkozik a mezőgazdasággal.
- A társadalom alapvetően két osztályra osztható: termelőkre és a fizetésesekre.
- A gazdaság alapvető mozgatója a földműves, mely mindig többet termel, mint amennyire szüksége van, így *„megveheti a társadalom többi tagjának a munkáját”*, hiszen *„munkája a bérnél többet termel”*.

Anne Robert Jacques
Turgot,
Baron de Laune
(1727-1781)

Fiziokraták

- Turgot az iskola önálló tagja.
- Munkásságával előkészítette a klasszikus iskola kifejlődését.
- A merkantilizmus nemzetközi gazdaságtani szemléletével szemben a fiziokratákra a nemzetgazdasági szemlélet volt jellemző.
- Országok gyarapodása a fizikai mivoltukban elfogyasztható javaktól, ezek gyarapodásától függ.
- A mezőgazdaság termelés fejlesztésében látták a gazdasági fejlődést alapját.

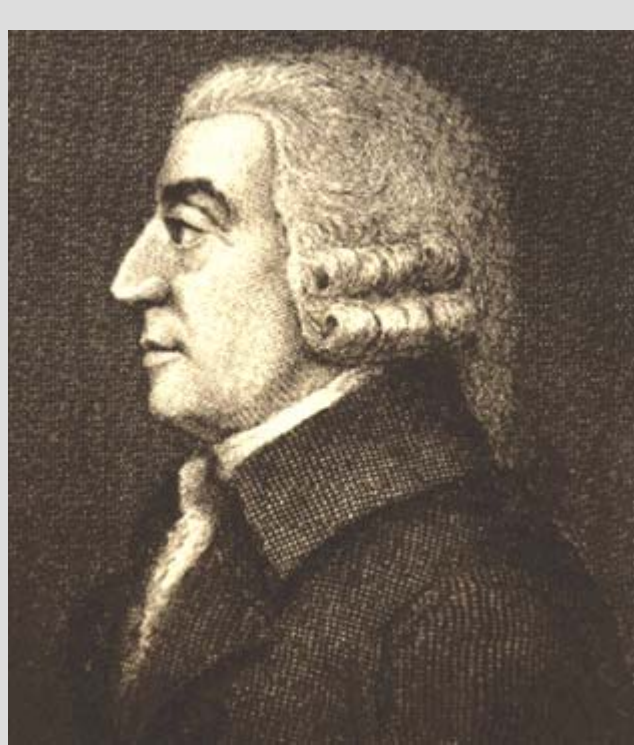

Anne Robert Jacques
Turgot,
Baron de Laune
(1727-1781)

Klasszikus közgazdászok

- A klasszikus „ipari” kapitalizmus (1820-1890) időszakának jellemzői:
 - gépi nagyipar elterjedése,
 - klasszikus szabadpiaci rendszer,
 - gyarmati típusú munkamegosztás,
 - urbanizáció és társadalmi változások sokasága,
 - nemzetközi kereskedelem jelentős bővülése.

- A klasszikus „ipari” kapitalizmus „elmélete”
 - Nemzetek gazdagodásának forrása az emberi munka.
 - A termelők közti cserét szorgalmazzák, mind kül- mind belföldön, ez a nemzet és egyén jólétét is elősegíti.
 - Az önérdek követése, a piaci mechanizmusa spontaneitása, a mesterséges korlátok felszámolása és az állami beavatkozás felszámolásával az egyének és nemzetek számára is előnyös munkamegosztás jöhet létre.
 - Nemzetgazdasági és nemzetközi gazdasági szemlélet nem kerül szembe.
 - A kölcsönösen előnyös csere kívül és belül is a közjó emelését szolgálja.

Adam SMITH
(1723-1790)

- A klasszikus közgazdasági elmélet keletkezését Adam Smith „A nemzetek gazdagsága; e gazdagság természetének és okainak vizsgálata” (An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations) című művének 1776-os megjelenéséhez kötik.
- A mű dán, holland, francia, olasz, német, spanyol és orosz nyelven is megjelent.

A klasszikus közgazdászok

▪ A „klasszikus iskola” szemben a fiziokratákkal – nem valódi iskola, hanem utólagos „címkézés”.

▪ Tagjai elsősorban a gazdasági növekedést, és annak tényezőit vizsgálták: a munkamegosztást, a tőkefelhalmozást, a manufaktúrák működését.

LIST

MALTHUS

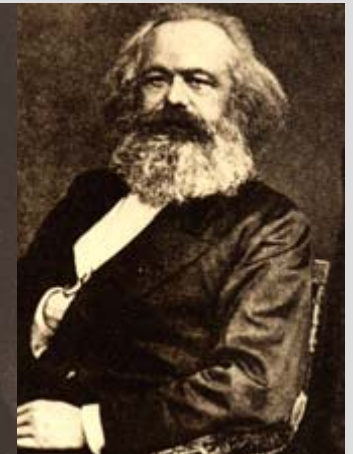
MILL

SAY

RICARDO

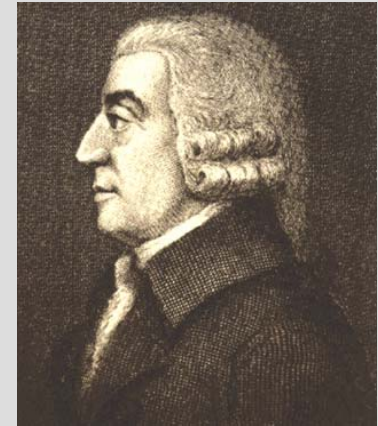
MARX

A klasszikus közgazdászok gazdasági koncepciói

- Hume: a nemzetközi gazdaság egyensúly mechanizmusa.
- Smith: abszolút előnyök nemzetközi munkamegosztási (kereskedelmi) elmélete.
- Ricardo: komparatív előnyök nemzetközi munkamegosztási elmélete.
- Marxi elmélet.

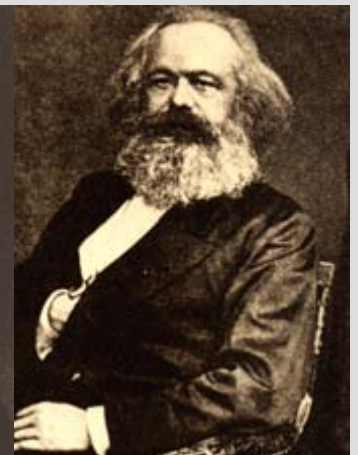
HUME

SMITH

RICARDO

MARX

David Hume

„Ha egy országban megnő a pénzmennyiség ... annak semmi más haszna sincs, mint a magasabb árszínvonal. Az állam hazai boldogulása szempontjából semmi következménye nincs annak, hogy a pénz nagyobb vagy kisebb mennyiségben van jelen. ...

A pénzmennyiség megnövekedésének első hatása az lesz, hogy kezdetben csak egyes áruk ára emelkedik. Az illető iparágban növelni fogják a termelést. A pénzmennyiség növekedése tehát átmenetileg kedvező hatással van a termelésre.”

David Hume

„Az előjáróság jó gazdaságpolitikája csupán abban áll, hogy ezt a pénzmennyiséget tartsa növekedésben, mivel ily módon tudja élénken tartani a nemzet energiáját az iparkodásra.”

David Hume érmeáramlási tétele szerint a merkantilista gazdaságpolitika hosszú távon értelmetlen, megjelenik a **rövid** és a **hosszú** táv megkülönböztetése!

ADAM SMITH

(1723-1790)

- Smith munkájában elsősorban azt vizsgálta, hogy mitől lesznek az egyes országok gazdagok?
- A választ az emberi munkában találta meg.
- Hangsúlyozta a munkamegosztás fontosságát, a tőkefelhalmozást, és az ezáltal bekövetkező gazdasági növekedést.
- Adam Smith volt a modern tudományos nemzetgazdaságtan megteremtője, „minden újabb gazdaságfilozófia valódi ősapja” (Kautz).

John Stuart Mill

„Tanulmányok a politikai gazdaságtan néhány eldöntetlen kérdéséről" (1844)

"A politikai gazdaságtan alapelvei és néhány alkalmazásuk a társadalomfilozófiára" (1848)

Klasszikus liberális elmélet

- „Laissez faire, laissez passer” → az állami beavatkozás a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatokban is inkább károkat okoz.
- A jólét a lakosság fogyasztásának növeléséhez a protekcionizmus helyett *szabadkereskedelmi politikára* van szükség.
- A *vámok* csak akkor megengedhetőek, ha kompenzálják a belföldi adókat, vagy ha nemzetvédelmi célokat szolgálnak.

- A munkaráfordítások különbözőségén alapuló nemzetközi munkamegosztás kölcsönösen előnyös minden résztvevő ország számára.
- A szabadkereskedelmi politika első kritikája:
F. List (1789-1846) „növendék iparágak” elmélete:
A szabadkereskedelem kizárólag a fejlett országok érdekeit szolgálja, a modernizáció kezdetén álló országokban a hazai (még versenyképtelen) iparágak védelemre, támogatásra szorulnak.
→ „Ipar nélkül a nemzet félkarú óriás” (Kossuth).

Ricardo komparatív költség-előny elmélete

Alapfeltevések (leegyszerűsítések):

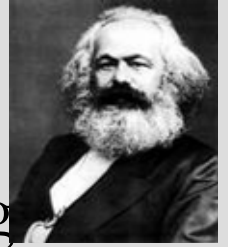
- Két ország, két termék.
- Egyetlen termelési tényező: L (munkaérték-elmélet).
- Állandó skáláhozadék és alternatív költségek.
- A két ország nem különbözik a természeti feltételeket, termelési technológiákat, a munkaerő szakképzettségét illetően.
- Nincsenek szállítási költségek és kereskedelem-politikai akadályok.
- A termelési tényezők helyhez kötöttek.

Következtetései:

- Egy országnak, egy adott termék esetében komparatív előnye van egy másik országgal szemben, ha azt *relatív kisebb munkaráfordítással (nagyobb munkatermelékenységgel)* képes előállítani.
- A komparatív előnyök alapján történő nemzetközi kereskedelem (megfelelő csere-arány esetén) *mindkét ország számára előnyös*, mivel az így elérhető munkamegtakarítás lehetővé teszi a munkaerő más termelő-tevékenységekben történő hasznosítását.
- Ricardo elmélete minden külgazdasági rendszer sarokköve!

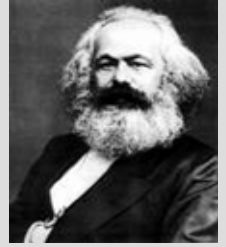
Marxisták

Marx elmélete

- A tőkés (kapitalista) nemzetgazdaság / világgazdaság kritikai elemzése → az egyensúlytalanságok és ellentmondások halmozódása rendszeresen visszatérő (ciklikus) válságokhoz vezet.
- A nemzetközi kereskedelem ösztönzi a fejlődést (a hasznokat viszont a tőkésék kisajátítják), azonban egyenlőtlen csere, a „kizsákmányolók” és a „kizsákmányoltak” közötti kölcsönös függés (interdependencia) aszimmetrikus.
- Az ún. termelő („működő”) tőke nemzetközi áramlása okainak és következményeinek vizsgálata.

Marx elmélete

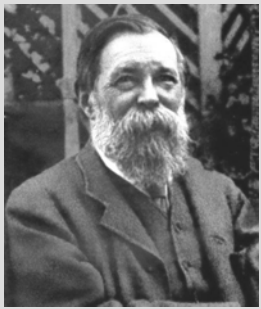

- Áru értékének meghatározása:
 - $\text{Áru} = c + v + m$
 - c : az új termék értékébe beépülő konstans tőkeelem,
 - v : az új termék értékébe beépülő változó elem (bérköltség),
 - m : „Mehrwert” a hozzáadott érték: az új érték és a változó tőkeelem különbözete.
- Újratermelődő társadalmi különbségek lesznek, ha az áru világáru, akkor társadalmi különbségek is világszinten termelődnek újra.

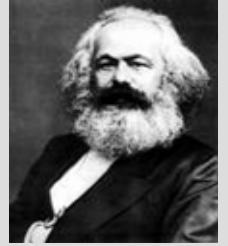
Friedrich Engels (1820-1895)

- Marx támogatója, műveinek kiadója.
- „A szabadkereskedelem a modern tőkés termelés, a modern tőkés piacgazdaság normális állapota”.
- Az eltérések történelmi okból jönnek létre.
- „Meg vagyok győződve róla, ha Amerika szabadkereskedelembé kezd, 10 éven belül megveri Angliát a világpiacon”.

- „A protekcionizmus eszköz arra, hogy mesterségesen gyártsanak gyárosokat”, ott alkalmas, ahol az ipari termelésre akarnak áttérni a földművelésről.
- „A protekcionizmus a legjobb esetben is egy végtelen csavar, és az ember sohasem tudja, mikor van készen vele”.
- A marxista felfogás szerint „minden gazdasági fejlődés előfeltétele és egyben eredménye is a termelőerők fejlődése. Csak szabadkereskedelem mellett fejlődhetnek ki teljesen a gőz, a villamosság, a gépi berendezés mérhetetlen termelőerői”.

Marxi elmélet

- Nemzetközi tőkemozgások elemzésének fontossága!
- Felismeri, és vizsgálja:
 - a világgazdaság nem szükségszerűen egyenlő szereplőit,
 - gazdaságon kívüli szempontokat is,
 - politikai erőviszonyok bevonása.
- A kölcsönös függések és ezek aszimmetrikus voltának felismerése.

Marxi elmélet „marxista továbbfejlesztése”

Vlagyimir Iljics Uljanov, Lenin (1870-1924)

- Nemzetközi kapcsolatok vizsgálata a nemzetgazdaságok kölcsönhatásai alapján.
- „Marxizmus-leninizmus” kifejezés: Sztálin alkotta, később ilyen „közgazdasági irányzat” is.
- Kapitalizmus vs. Szocializmus.
- „Imperializmus” döntő tényezői.
- A XX. században a szocialista országok politikáját-gazdaságpolitikáját meghatározta.

Marxi elmélet „lenini” továbbfejlesztése

- „Imperializmus” döntő tényezői:
 - „A termelés és a tőke koncentrációja olyan magas fejlődési fokot ért el, hogy létrehozta a monopóliumokat, amelyek a gazdasági életben döntő szerepet játszanak,
 - a banktőke egybeolvadása az ipari tőkével és ezen a „finánc-tőkén” alapuló fináncoligarchia kialakulása,
 - a tőke kivitel, ellentétben az árukivittel különösen nagy jelentőségre tesz szert,
 - kialakulnak a tőkések nemzetközi monopolista szövetségei, amelyek felosztják egymás között a világot,
 - befejeződött a Föld területi felosztása a legnagyobb tőkés hatalmak között”.

„Az imperializmus tehát a kapitalizmus olyan fejlődési fokon, amelyen kialakult a monopóliumok és a fináncsőke uralma, kimagasló jelentőségre tett szert a tőkekivitel, megkezdődött a világ felosztása a nemzetközi trösztök között és befejeződött a Föld egész területének felosztása a legnagyobb tőkésországok között”

Neoklasszikus elmélet

Neoklasszikus elmélet

- Kialakulása:
 - XIX. század utolsó harmada – I. világháború,
 - a monopolizáció és a gyarmati tőke kivitel időszak, napjainkban: „standard international economics”.
- Neoklasszikus iskola „alapítói”: Jevons, Menger, Walras.
 - Munkaérték elmélet helyett „tudományosabb” közgazdaságtan, „marginalista forradalom”.
- A fejlődés következő lépcsőfoka a „cambridge-i iskola” megteremtője: Alfred Marshall munkássága:
 - „*Principles of Economics*” c. könyve,
 - Keynes is a tanítványa!

Neoklasszikus elmélet

- Szabadkereskedelmi politika.
- Állam beavatkozása csak „piaci kudarcok” esetén.
- A klasszikus egyensúlyi mechanizmus.
konceptiójának korrekciója és kiegészítése.
- „Általános Egyensúlyelmélet (General Equilibrium Theory, GET)”.
- A keresleti tényezők bevonása a nemzetközi munkamegosztás magyarázatába.
- Komparatív költség-előnyök további forrásainak azonosítása.
- A nemzetközi tényezőáramlás okainak és következményeinek elemzése.

A Heckscher-Ohlin modell

E.F. Heckscher (1879-1952), B.G. Ohlin (1899-1979)

- A „ricardoí” komparatív költség-előny elméletének neoklasszikus felülvizsgálata
- Alapfeltevések (leegyszerűsítések):
 - két termelési tényező: munka és tőke,
 - GET feltevései: a termék- és tényezőpiacon is tökéletes verseny van, a tényező-felhasználás növekedése csökkenti az adott termelési tényező piaci árát,
 - A ricardo-i modell egyéb feltevései.

Komparatív előnyök elmélete

(a ricardo-i és a H-O modell kiterjesztései)

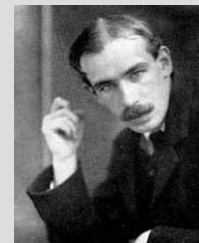
Komparatív előny (comparative advantage):

- **Kínálat-oldali megközelítés:** egy ország komparatív előnnyel rendelkezik valamely termék előállításában más országgal (országokkal) szemben, ha azt magasabb termelékenységgel (alacsonyabb költséggel) képes előállítani.
- **Kereslet-oldali megközelítés:** a komparatív előnyök forrása a fogyasztói preferenciák országok közötti hasonlósága.

A komparatív előnyök lehetséges forrásai:

- Természeti tényezőkkel való ellátottság
- Munkaerővel való ellátottság (Ricardo elmélete)
- Munkaerővel és tőkével való (relatív tényező-) ellátottság (Heckscher-Ohlin modell)
- Munkaerő szakképzettsége
- Technológiai fejlettség (Vernon elmélete)
- Termelési hagyományok
- Méretgazdaságosság
- Kereslet szerkezete (Linder elmélete)

Keynes-i, „postkeynes”-i elmélet

Keynes elmélete

John M. Keynes (1883-1946)

- A második világháború vége – 1970-es évek közepe
- A Bretton Woods-i rendszer, a dekolonizáció és a „hidegháború” időszaka.
- Az export a gazdasági növekedés egyik fontos tényezője („multiplikátor” hatású).
- Az államnak alapvetően a szabadkereskedelmi politikát kell folytatnia.
- A hazai termelés importtal történő felváltása azonban gazdasági visszaesést okozhat (kedvezőtlenül érintve a partnerországokat is), ami közvetett állami szabályozást tehet szükségessé.

**„A foglalkoztatás, a kamat és a pénz
általános elmélete”**

*The General Theory of Employment, Interest and
Money, 1936*

- Nem érvényesülnek a (neo)klasszikus elméletben feltételezett egyensúlyi mechanizmusok.
- A termelési költségek ciklikusan változnak → a komparatív előnyök/hátrányok nem határozhatók meg egyértelműen.
- A pénz nem semleges közvetítő, hanem „spekulációs kereslete” is van.
- Szükség van a nemzetközi gazdaságpolitikai együttműködés intézményi kereteinek kialakítására („Bretton-Woods-i rendszer”).

Posztkeynesiánus reformista irányzat

Balogh T. (1905-1985), G. Myrdal (1898-1987),
R. Prebisch (1901-1986), H. Singer (1910-2006)

- A világgazdasági egyenlőtlenségek visszafordíthatatlanok, a nemzetközi gazdasági kapcsolatok hatására egyoldalú függési helyzetek alakulnak ki.
- A külkereskedelem visszavetheti az elmaradott országok fejlődését.

„Újbaloldali” és neomarxista irányzat

„Újbaloldali” és neomarxista irányzat

A. Emmanuel (1911 - 2001), S. Amin (1931 -),
I. Wallerstein (1930-)

- A fejlődő országok (a „harmadik világ”) elmaradottságának a világgazdaság tőkés rendszere az oka.
- A „nemzetközi kizsákmányolás” rendszere az „egyenlőtlen cserére” épül.
- A nemzetközi kereskedelem harmóniája hiányának elsődleges oka a munkaerő nemzetközi immobilitása.

Wallerstein világrendszer-elmélete (1974)

- A XVI. századtól (a világgazdaság kialakulásától) a tőkés piacgazdasági rendszer területileg egyenlőtlen expanziója figyelhető meg. Emiatt a világ-gazdaság regionálisan felépülő, hierarchikus rendszert képez.
- Egy adott ország fejlettségi szintjét és fejlődési lehetőségeit a világgazdaság e hierarchikus rendszerében elfoglalt, azonban adott esetben idővel változó helyzete határozza meg.

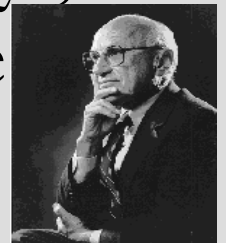
- **„Centrum”:**
a világgazdaság azon (növekvő területű!) régiója, amelyet a pénz- és humántőke, a technológia stb. koncentrációja, magas életszínvonal, gazdasági és politikai hatalom jellemez, és amely függésben tartja a világgazdaság többi régióját.
- **„Félperiféria”:**
„átmenet” a centrum és a periféria között; függ a centrumtól (pozitív húzó- és negatív elszívó hatások) és függésben tartja a perifériát.
- **„Periféria”:**
a világgazdaság elmaradott, halmozott hátrányokkal rendelkező, a centrumtól és a félperifériától egyaránt függő peremvidéke.
- **„Külső aréna”:**
a világgazdasági folyamatoktól teljesen elzárt, a nemzetközi munkamegosztásból kimaradó, ma már csak „foltokban” létező területek).

Neoliberális monetarista elmélet

Neoliberális monetarista elmélet

F. Hayek (1899-1992), M. Friedman (1912-2006)

- 1970-es évek közepe – ?
- A az állandósult egyensúlytalanságok és a globalizáció felgyorsulásának időszaka)
- Mainstream közgazdaságtan és gazdaságpolitikai gyakorlat.
- A reálfolyamatokat a szabadpiaci mechanizmusokra kell bízni → fel kell számolni minden, a szabad verseny útjában álló akadályt, így a protekcionizmus eszközeit is (visszatéré klasszikus-neoklasszikus alapelvekhez).

Irving Fisher (1867 - 1947)

- Egyesült Államok egyik legnagyobb közgazdásza.
- Általános egyensúlyelmélet, kamatelmélete, nominális- és reálkamatláb változásai és az alkalmazkodásuk.
- Már 1926-ban végez „Philips-jellegű” számítást.
- A monetarista elméletben felhasználják eredményeit.

Fisher-féle egyenlet: $MV = PT$

M: pénzállomány

V: tranzakciós forgási sebesség

P: 1 tranzakció értéke

T: Tranzakciók száma

Milton Friedman

(1912 – 2006)

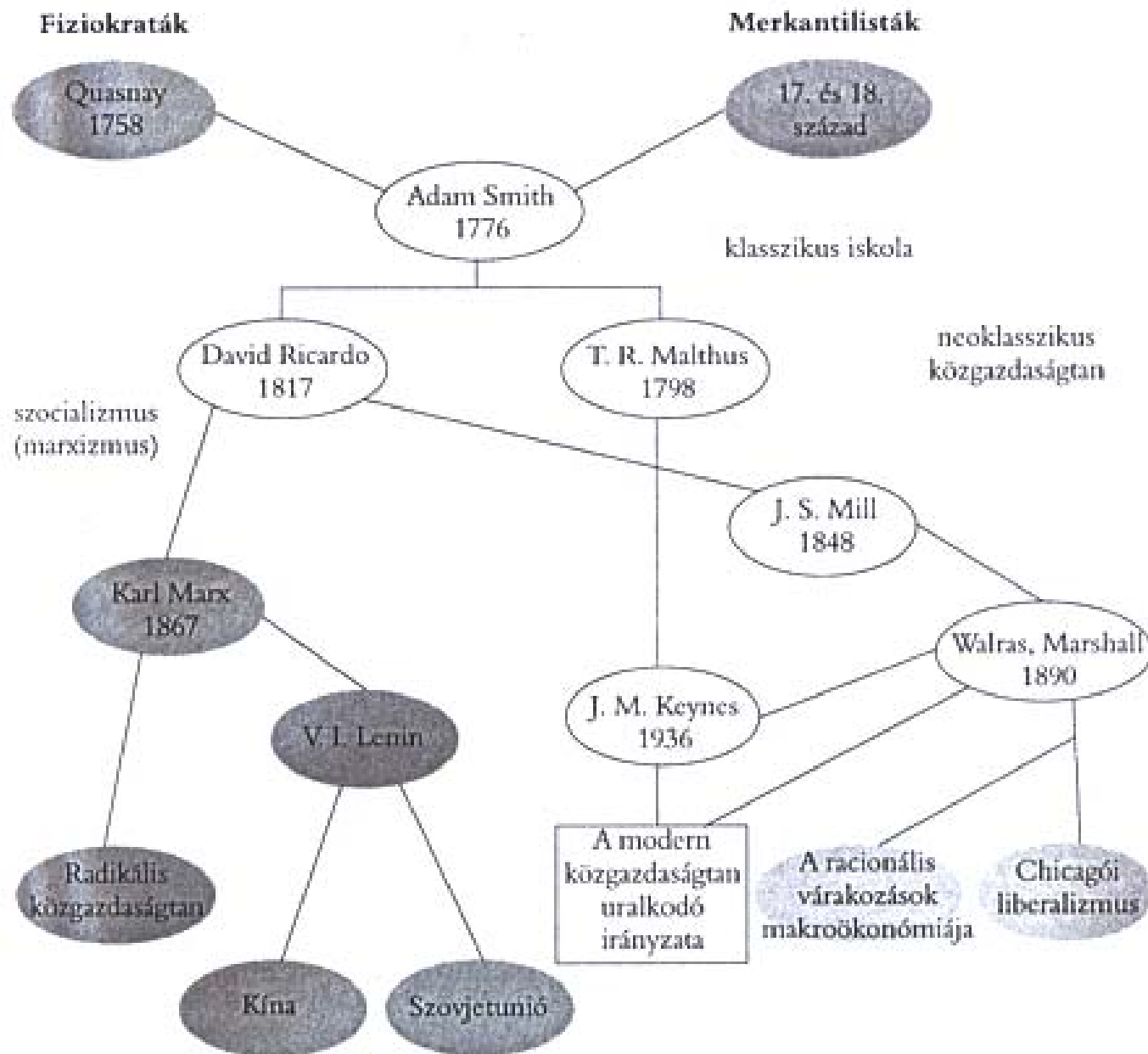
- New York-ban született.
- Magyar származású zsidó család sarja.
- Fontosabb művei:
 - A pozitív közgazdaságtan módszertana (1953)
 - Tanulmányok a pénz mennyiségi elméletéről (1956)
 - A fogyasztási függvény (1957)
 - Az Egyesült Államok monetáris történelme (1963)

Az újrafogalmazott mennyiségi pénzelmélet

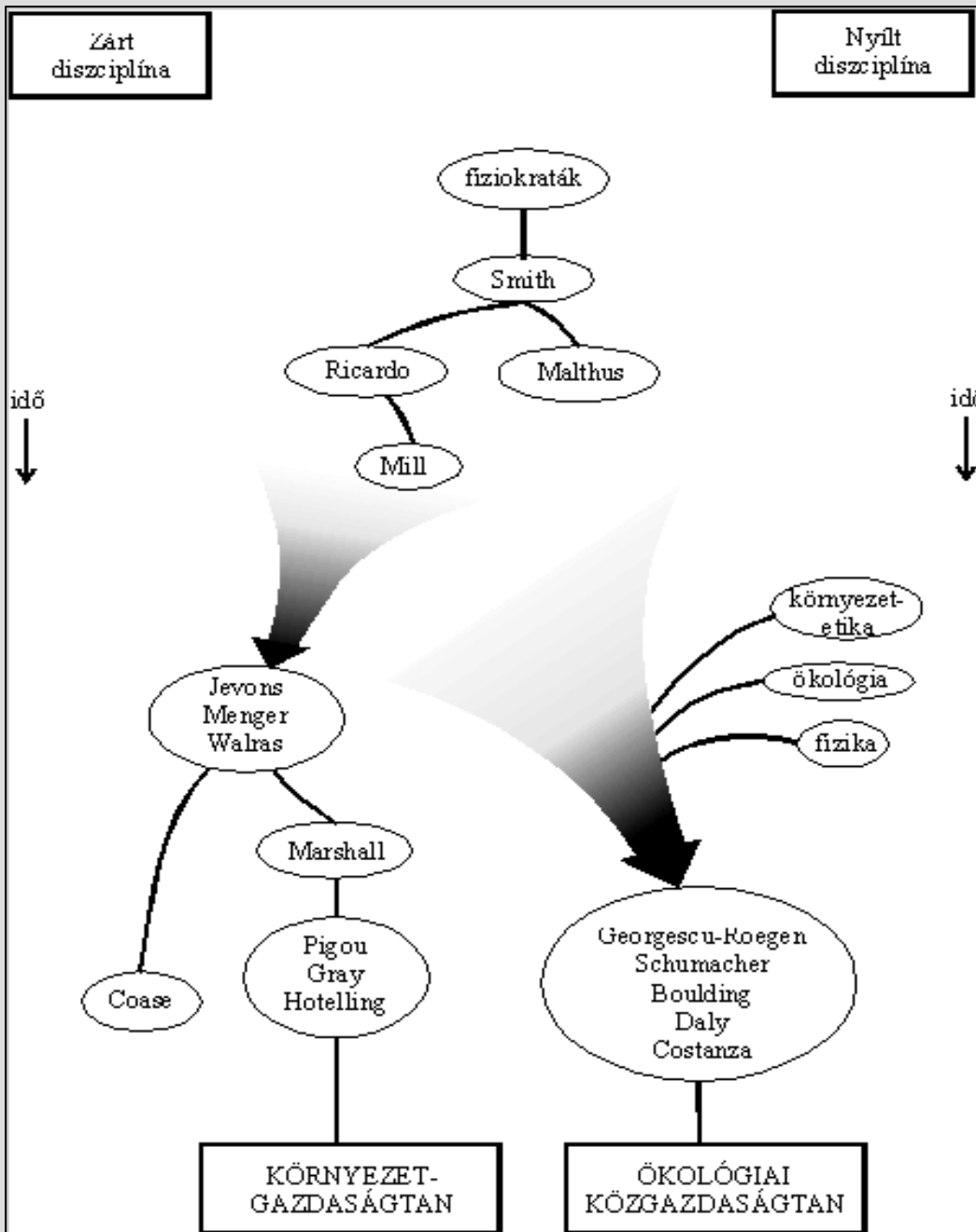
- A pénzkereslet elmélete:
 - vagyon,
 - a pénz és a többi aktíva hozama,
 - tulajdonos preferenciái.
- Vagyonportfólió optimalizálási feladat.
- Permanens jövedelem és a várt inflációs ráta szerepe.
- Transzmissziós mechanizmus.

Friedman

- Nem támogatja a diszkrecionális politikát.
- Kiszámítható pénzpolitikát javasol.
- A pénzmennyiség évről-évre azonos arányú növelése, amelynek mértéke a reálkibocsátás hosszú távú trendjével azonos kell legyen.

Samuelson-Nordhaus (1987)

**A környezet-
gazdaságtan
családfája
a természeti
környezet
kezelése alapján.**

Világgazdasági fejlődés korszaka	„Mainstream” közgazdaságtan és gazdaságpolitika
≈ 15. sz. vége – 18. sz. közepe	Merkantilizmus
≈ 18. sz. közepe – 19. sz. utolsó harmada	Klasszikus liberalizmus
≈ 19. sz. utolsó harmada – I. világháború	Neoklasszikus liberalizmus
≈ II. világháború – 1970-es évek eleje	Keynesianizmus
≈ 1970-es évek eleje – ?	Neoliberális monetarizmus

Forrás: Szentés (1999), 21-29. o. alapján